

Záverečná karta projektu

Názov projektu

Evidenčné číslo projektu

APVV 004 8-11

Kognitívno-komunikačné poruchy u pacientov s miernou kognitívnou poruchou a demenciou

Zodpovedný riešiteľ **prof. PaedDr. Zsolt Cséfalvay, PhD.**

Príjemca **Univerzita Komenského v Bratislave**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

1. Univerzita Komenského v Bratislave, Katedra logopédie, Ústav psychologických a logopedických štúdií, Pedagogická fakulta
2. Univerzita Komenského v Bratislave, Psychiatrická klinika, Lekárska fakulta, UNB
3. Univerzita Komenského v Bratislave, I. neurologická klinika, Lekárska fakulta, UNB
- 4.
- 5.

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

- 1.
- 2.
- 3.

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

- 1.
- 2.
- 3.

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

1. Marková, J., Králová, M., Čunderlíková, J., Hrubá, I., Malík, M., Šutovský, S., Turčáni, P., Mészáros Hideghéty, B., Cséfalvay, Zs.: Kognitívno-komunikačné poruchy u pacientov s demenciou pri Alzheimerovej chorobe. *Cesk Slov Neurol* n 2015: 78/111 (5), s.536-541.
2. Čunderlíková, J., Marková, J., Králová, M., Cséfalvay, Zs.: Čítanie a alexia u slovensky hovoriacich pacientov s Alzheimerovou chorobou. *Československá psychologie*, (akceptované, 2016)
3. Šutovský, S., Blaho, A., Kollár, B., Šiarnik, P., Cséfalvay, Zs., Dragašek, J., Turčáni, P.: Clinical accuracy of the distinction between Alzheimer's disease and frontotemporal lobar

degeneration. Bratislavské Lekárske Listy, 115, 3, 2014, s.161-167.

4. Marková, J., Cséfalvay, Zs.: Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti pri demencii. In: Cséfalvay, Zs., Lechta, V. (Ed.): Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti u dospelých. Praha : Portál, 2013, s.145-172

5. Marková, J., Cséfalvay, Zs. Hrubá, I.: Narušená komunikačná schopnosť pri demencii. In: Vavrušová, L.(Ed.): Demencia. Martin : Osveta, 2012, s. 96-136

Uplatnenie výsledkov projektu

Výsledky projektu priniesli dôležité nové informácie v rovine teoretickej a klinickej.

V teoretickej rovine priniesli naše výsledky možnosť prvýkrát v našej literatúre detailnejšie opísať jazykové deficity pacientov s demenciou (predovšetkým u pacientov s Alzheimerovou demenciou) a u pacientov miernou kognitívnou poruchou (MCI). Publikovali sme niekoľko kapitol v monografiách (v SR a ČR), ktoré sumarizujú naše zistenia v oblasti jazykových porúch pacientov s demenciou. Okrem deficitov v rovine hovorenej reči sme našim výskumom prispeli aj k lepšiemu pochopeniu získanej alexie a agrafie u slovensky hovoriacich pacientov. Získané výsledky sme prezentovali na viacerých domácich podujatiach (neurologia, psychiatria, logopédia) a tým akcentovali význam diagnostiky kognitívno-jazykových deficitov u pacientov s demenciou a MCI.

Najdôležitejší klinický význam našich výsledkov vidíme v tom, že sme ukázali potrebu hodnotenia jazykových deficitov na úrovni viet, ako citlivým indikátorom u pacientov s ľahkým stupňom kognitívnych porúch, s ľahkým stupňom demencie. Novovytvorený test (Test porozumenia viet) s normami aj pre dospelú populáciu môže významnou mierou prispieť k odhaleniu diskretných jazykových deficitov u pacientov s demenciou a MCI. V rámci výskumu zostavenú a overenú testovú batériu jazykových deficitov budú môcť klinickí logopédi na Slovensku od roku 2015 používať v praxi, čím sa výrazne skvalitní a zobjektívuje hodnotenie jazykových deficitov u danej populácie už vo včasných štádiách ochorenia.

Na základe získaných skúseností a výsledkov výskumu sme zaviedli nový kurz v rámci pregraduálneho štúdia logopédov na PdFUK (kurz "Symptomatické poruchy reči u dospelých"), v rámci ktorého boli prezentované nové teoretické informácie, nové diagnostické metodiky pre pacientov s demenciou a MCI. Obsah kurzu bol vytvorený na základe intenzívneho štúdia a spracovania literatúry, vlastných výsledkov a klinických skúseností získaných počas riešenia grantu. Týmto sme prispeli ku skvalitneniu pregraduálnej prípravy logopédov pre prácu s pacientmi s demenciou. Nami publikované kapitoly budú slúžiť pre študentov ale aj pre kolegov v praxi ako študijný materiál.

CHARAKTERISTIKA VÝSLEDKOV

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Výskum bol zameraný na komplexnú analýzu kognitívno-jazykových deficitov u slovensky hovoriacich pacientov s demenciou a miernou kognitívnou poruchou (MCI). V rámci výskumu sme vyšetrili 253 pacientov, do súboru sme zaradili 208 pacientov (105 s demenciou pri Alzheimerovej chorobe (ACH), 86 pacientov s MCI, 10 pacientov s primárnou progresívnou afáziou, 7 pacientov s vaskulárnou demenciou). Longitudiálne sledovanie dynamiky jazykových deficitov sme uskutočnili na vzorke 43 pacientov s ACH a 25 s MCI. V klinickej praxi sme overili originálnu batériu jazykových testov na úrovni slov, viet a textu.

Naše výsledky podporujú hypotézu, podľa ktorej pri mozgovej patológii môže spracovanie slov rôznych gramatických kategórií disociováť. Na vzorke pacientov s ACH sme zistili, že používanie slovies je menej narušené ako aktualizácia podstatných mien. Za najpodstatnejšie považujeme zistenie, že už aj pacienti s ľahkým stupňom demencie sú významne horší než zdraví respondenti v úlohách zameraných na spracovávanie jazykovej informácie na úrovni vety a textu. Preto už aj u týchto pacientov je potrebné vyšetriť predovšetkým porozumenie viet, ktoré je lingvisticky náročné, no nezaťažujú pracovnú pamäť do takej miery ako úlohy na

úrovni textu (napr. porozumenie príbehu). Domnievame sa, že najmä skrining „porozumenia viet“ by mohol najlepšie odhaliť diskkrétne jazykové deficity aj u tých pacientov, ktorí v anamnéze neuvádzajú problémy pri komunikácii v bežnom živote. Okrem porúch hovornej reči sme analyzovali aj poruchy písanej reči a opísali aj typy alexie u slovensky hovoriacich pacientov. Horší výkon v porovnaní so zdravými respondentmi sa v našom výskume preukázal pri porozumení viet a v úlohách zameraných na makroštruktúru textu aj u pacientov s MCI.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The research focused on a comprehensive analysis of cognitive-linguistic deficits in Slovak-speaking patients with dementia and mild cognitive impairment (MCI). From a sample of 208 patients 105 had Alzheimer's disease (AD), 86 were patients with MCI, 10 patients with primary progressive aphasia and 7 patients with vascular dementia. The longitudinal study of dynamics of language deficits we conducted on a sample of 43 patients with AD and 25 with MCI. We used our own original language battery focusing on word, sentence and text level production and comprehension.

Our results support the hypothesis that individuals with brain disease may dissociate at production of words of different grammatical categories. We found in a sample of patients with AD that use of verbs were less disturbed than noun retrieval from the mental lexicon. We consider most important finding that even patients with mild degree of dementia are significantly worse than healthy respondents in tasks at processing language information at the sentence and text level. Therefore already in these patients sentence comprehension should be evaluated, since these tasks are linguistically challenging, but do not burden the working memory as much as tasks at the level of the text. We believe that "sentences comprehension" could best reveal the language deficits even in patients who do not mention problems in the communication in everyday life. In addition to oral language disorders we have analyzed acquired written language disorders and described the types of alexia in Slovak-speaking patients with AD. We found also poor performance in sentence comprehension and at text level language tasks in individuals with MCI compared to healthy respondents.

Svojím podpisom potvrdzujem, že údaje uvedené v záverečnej karte sú pravdivé a úplné a súhlasím s ich zverejnením.

Zodpovedný riešiteľ

prof. PaedDr. Zsolt Cséfalvay, PhD.

V Bratislave 25.01.2016

Štatutárny zástupca príjemcu

prof. PaedDr. alica Vančová, CSc.

V Bratislave 27.01.2016

.....
podpis zodpovedného riešiteľa

.....
podpis štatutárneho zástupcu príjemcu